

LUNDS UNIVERSITET
Musikhögskolan i Malmö
Lärarytbildningen i musik
Anna Lovdal

EXAMENSARBETE
Höstterminen 2007

Upplevelsebaserat lärande i dagens gymnasieskola

- en studie om filmmediet som hjälpmedel i musikundervisningen

Handledare: Thorvald Lidner

MUSIKHÖGSKOLAN
I MALMÖ
Lunds universitet

Förord

Jag skulle vilja inleda med att rikta ett stort tack till min handledare Thorvald Lidner, som tagit sig tid för att stötta och hjälpa mig under arbetets gång. Jag vill även tacka mina tre informanter, som delgivit mig sina erfarenheter och tankar kring ämnet. Sist men inte minst vill jag tacka klassen, som med god min och vilja ställde upp och hjälpte mig genomföra min elevundersökning.

Ni har alla varit till stor hjälp under processen med detta arbete!

Anna Lovdal

Experiential Learning in the Upper Secondary School

– a Study About Film as a Method in Music Education

Abstract

Today the school competes foremost with TV and the computer regarding the spreading of knowledge. I believe that it is of great importance for the school to move with the developments of society in order to, to a greater extent, reach and motivate pupils.

My degree thesis is about how you, as a teacher, can use experiential learning in music teaching in the upper secondary school. By experiential learning I refer to teaching that involve several human senses together with the use of different methods to reach a greater experience for pupils. The information conveyance becomes a stronger and more emotional experience, which I think leads to a greater extent of knowledge remembrance.

My research question is:

- How does a holistic and experiential learning work at the upper secondary school today?

To this question I tie three more:

- Are teachers at the upper secondary school using experiential learning, and in that case how?
- What is three music teachers' view on the concept of experiential learning?
- Can pupils at the upper secondary school easier remember music if they get the music connected to film sequences?

To examine how education that involves several human senses affects pupils, I orchestrated a memory experiment in a class at an upper secondary school in Malmö. I compared if the pupils easier could remember music if they got the music associated with film sequences, than if they only got to use their hearing. I came to the conclusion that many of the pupils remembered both the music that they got tied to pictures, but also the music they only heard from CD. 12% of the pupils only recognized the music they got associated with film sequences.

I also interviewed three music teachers at different upper secondary schools in Malmö and Lund about their view on the concept of experiential learning. The concept itself seems to be quite unknown, but the three teachers had a similar view on what experiential learning could be about. They believed that it is teaching that involves several human senses and the pupils are actively creating during the lessons.

Keywords: Experiential learning, multiple intelligences, edutainment, learning styles, memory science

Abstrakt

Idag konkurrerar skolan med främst TV och datorn om kunskapsspridningen. Jag tror, att det är viktigt för skolan att följa med i den samhällsliga utvecklingen för att i större utsträckning nå ut till samt motivera eleverna.

Mitt arbete handlar om hur man som lärare kan använda ett upplevelsebaserat lärande i musikundervisningen på gymnasiet. Med ett upplevelsebaserat lärande avser jag undervisning, som involverar flera sinnen samt genom olika metoder och moment blir till en känslöfylld upplevelse för eleverna. Detta för att skapa en starkare upplevelse kring informationsintaget, vilket jag tror leder till att kunskapen lagras i större utsträckning.

Min forskningsfråga är:

- Hur fungerar ett holistiskt och upplevelsebaserat lärande på gymnasiet idag?

Till denna fråga knyter jag tre ytterligare frågor:

- Används ett upplevelsebaserat lärande i dagens musikundervisning på gymnasiet, och i så fall hur?
- Hur uppfattar tre gymnasielärare i musik begreppet ”upplevelsebaserat lärande”?
- Kan elever på gymnasiet lättare minnas ett musikstycke om de får stycket kopplat till den rörliga bilden?

För att undersöka hur undervisning som involverar flera sinnen påverkar elever, genomförde jag ett minnesexperiment i en klass på en gymnasieskola i Malmö. Jag valde att inte genomföra undersökningen på ett estetiskt gymnasium, eftersom jag ville att resultaten från undersökningen skulle bli relativt allmängiltiga. Därför ville jag få ett slumpmässigt urval av elever som är intresserade av musik och film, men även elever som inte är det. Jag jämförde om eleverna lättare mindes musikstycken om de fick musiken kopplad till rörliga bilder samt fick fylla i en enkät än om de endast fick använda hörseln. Det jag kom fram till var att många av eleverna, 63%, mindes både musiken de fått kopplad till bilder, men även musik som de endast fått uppspelad från CD. 12% av eleverna kände endast igen de musikstycken som de fått kopplade till rörliga bilder.

Jag intervjuade även tre musiklärare på olika gymnasieskolor i Malmö och Lund om deras syn på begreppet *upplevelsebaserat lärande*. Jag valde en lärare som arbetat i ett år, en som arbetat i 10 år och en som arbetat i snart 25 år för att få ett bredare perspektiv. Jag valde även att intervjua en lärare som endast arbetar med enskild undervisning, en som arbetar med undervisning i klass samt en som arbetar med både och. Själva begreppet var relativt okänt för de tre lärarna, men de hade en liknande syn på vad ett upplevelsebaserat lärande kan handla om. De ansåg i stora drag att det rör sig om undervisning där man involverar flera sinnen samt att eleverna får vara medskapande under lektionerna.

Nyckelord: Upplevelsebaserat lärande, multipla intelligenser, edutainment, lärstilar, minnesforskning

INNEHÅLL

INLEDNING	7
BAKGRUND	8
BEGREPPSANVÄNDNING	9
DISPOSITION	9
TEORI	11
DAVID KOLB OCH UPPLEVELSEBASERAT LÄRANDE	11
HOWARD GARDNER OCH MULTIPLA INTELLIGENSER	12
ETT HOLISTISKT PERCEPTIONSTÄNKANDE	13
EDUTAINMENT	14
LÄROPLANEN FÖR DE FRIVILLIGA SKOLFORMERNA, LPF94	15
KOGNITIV PSYKOLOGI OCH MINNESEXPERIMENT	16
SAMMANFATTNING	18
SYFTE OCH FORSKNINGSFRÅGOR	19
METOD	20
ELEVUNDERSÖKNINGEN	20
LÄRARINTERVJUerna	22
URVAL OCH ETISKA ÖVERVÄGANDEN	23
RESULTAT	25
ELEVUNDERSÖKNINGEN	25
FELKÄLLOR	25
LÄRARINTERVJUerna	26
DISKUSSION	29
UPPLEVELSEBASERAT LÄRANDE GENOM OLIKA SINNEN	29
KUNSKAPEN I ETT SAMMANHANG	30
KUNSKAP GENOM KÄNSLOMÄSSIGT ENGAGEMANG	31
UPPLEVELSEBASERAT LÄRANDE MED UTGÅNGSPUNKT I LPF94	32
SAMMANFATTNING	33
VIDARE FORSKNING	33
REFERENSER	35
LITTERATUR	35
INTERNETKÄLLOR	35

INLEDNING

Har undervisningen idag utvecklats till att använda flera sinnen eller är den traditionella katederundervisningen fortfarande vanligen förekommande? Jag tror att kunskap fastnar lättare om man får använda flera sinnen för att bearbeta informationen. Det finns ett antal forskare, exempelvis Howard Gardner och David Kolb, som undersökt hur människor skapar ny kunskap. De anser, att människor bearbetar kunskap på olika sätt. Några av de olika lärostilarna är visuell, kinestetisk och auditiv (Gardner, 1994). För att nå alla elever i en klass tror jag, att man som lärare bör stimulera så många sinnen som möjligt genom ett varierat arbets sätt. Det finns flera sinnen, som kan stimuleras i en musikundervisningssituation, bland andra hörseln, det auditiva, motoriken, det kinestetiska och synen, det visuella. Jag tror på att, som lärare, kombinera flera sinnen i sin undervisning samt att göra undervisningssituationen så upplevelsebaserad som möjligt.

Musik är både ett teoretiskt och praktiskt ämne, och en viss del av upplevelse skapas naturligt i och med att eleverna oftast på något sätt involveras praktiskt i undervisningen. Enligt egna erfarenheter från musikundervisning och praktik samt äldre släktingars minnen aktiverar musikundervisningen idag eleverna på ett kreativt sätt mycket mer än den någonsin har gjort förr. Idag är det även mycket vanligt att eleverna har tekniska hjälpmedel såsom datorer och videokameror att tillgå som en del av undervisningen.

Jag tror på värdet i att tala till varje enskild elevs förmåga och intelligens, och att utifrån ett holistiskt och upplevelsebaserat lärande tillgodose så många sinnen som möjligt, för att på så sätt nå en djupare förståelse och ett helare perspektiv hos eleverna. Om eleverna får använda fler sinnen i bearbetningen av ny information tror jag, att det är större chans att kunskapen blir bestående. Kunskapen fastnar exempelvis både i det motoriska, det auditiva och det visuella minnet. Jag tror även på, att anknyta till elevernas vardag när det gäller undervisningen i skolan. Detta anser jag leder till ett större intresse från elevernas sida samt även ökad förståelse för meningen med kunskapen, eftersom eleverna kan se nytta med kunskapen i sin egen vardag. Därför vill jag undersöka i hur stor grad ett *upplevelsebaserat lärande* används i musikundervisningen på gymnasiet. Vad jag kopplar till detta begrepp kommer jag att förklara nedan under rubriken *Begreppsanvändning*. Jag vill även undersöka om elever i större utsträckning minns ett musikstycke om de får stycket kopplat till bilder.

Musikundervisningen i skolan har genom åren förändrats avsevärt. Om man ser tillbaka 100 år i tiden, så hade sång, och framförallt psalmsång, den mest framträdande platsen i musikundervisningen. Det är inte så länge sedan som musikämnet faktiskt hette ”sång”. Det finns ett visst antal så kallade stamsånger, vilket består främst av psalmer, barnvisor och fosterländska sånger, vilka utgjorde material för undervisningen. Skolan, och även musikämnet, skulle hjälpa till att fostra goda, kristna medborgare, som kunde skänka sitt till samhället. Tidigare var även musiken ett ämne som följde det traditionella katederundervisningssättet. Läraren förmodades sitta inne med kunskapen, och skulle förmedla den till de lyssnade eleverna i skolbänkarna (Almqvist).

Det är heller inte länge sedan populärmusiken fick en del i skolans musikundervisning. En anledning till att denna typ av musik inte var en del av undervisningen tidigare, var att de per-

soner som skrev kursplanerna ansåg att den klassiska musiken var den riktiga musiken, och att populärmusiken var fördärvlig. En annan anledning kan vara att läraren inte hade lika stor kunskap som eleverna när det gäller populärmusiken. Detta underminerade lärarens auktoritet och skolans ställning som innehavare av kunskapsmonopolet. (Almqvist) Idag går undervisningen mer och mer mot att eleverna själva ska söka och definiera kunskap.

Det står i läroplanen för de frivilliga skolformerna, Lpf94, att ”eleverna skall...kunna orientera sig i en komplex verklighet med stort informationsflöde och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig.” (Skolverket) Eleverna ska alltså idag vara mer aktivt undersökande. Detta tror jag gagnar elevernas kreativitet och självständighet. Jag har dock hört sägas att skolan är 40 år efter samhället i stort när det gäller utvecklingen. Oavsett hur många år det faktiskt rör sig om i verkligheten, så kommer skolan alltid att ligga efter, eftersom den måste följa målen som bestäms av den rådande politiska strukturen. Detta kan leda till att eleverna inte kan se meningsfullhet i kunskapen, som skolan förmedlar, eftersom denna kunskap inte är uppdaterad. Skolans kunskapsförmedling sker också ofta i ett format, som eleverna inte blir stimulerade av. Dessa faktorer tror jag leder till ointresse och oengagemang från elevernas sida.

Bakgrund

Jag har valt att göra en elevundersökning om hur man kan använda sig av spelfilm i gymnasieskolans musikundervisning. Varför jag har valt just detta ämne har några olika orsaker. Till att börja med har jag tidigare läst 40p. Filmvetenskap på Högskolan i Halmstad, och fastnade genast för det faktum att filmen stimulerar flera sinnen samtidigt. Främst samspelar synen och hörseln när det gäller film. I nyare filmer har ljudeffekter en viktig roll, men även när det gäller äldre filmer, och kanske framförallt stumfilmen, har känslanspelningarna i musiken en stor del i den totala filmupplevelsen. Eftersom inget annat ljud finns till stumfilmerna, är musiken självklart mycket viktig för att driva handlingen framåt och för att skapa stämning och spela på åskådarens känslor. Enligt Claudia Gorbman (Hill & Church Gibson, 1998) samverkar musik och den rörliga bilden i film för att påverka publikens känslor och åsikter.

Jag anser att elever har lättare att tillägna sig kunskap om de får en stark och känsloladdad upplevelse förknippad med informationen. I många fall, främst när det gäller kommersiell film, kommenterar och understryker musiken och ljuden berättelsen och bilderna i filmen, men i vissa fall kan bilderna skapas för att kommentera musiken. Detta gäller generellt endast konstfilm. Det kändes bra för mig att försöka kombinera musiken och filmen, eftersom båda dessa konstnärliga uttryck är en viktig del av mitt liv.

En annan anledning till att jag ville göra en undersökning om just detta ämne är att i dagens samhälle konkurrerar skolan allt mer om informationsflödet och vad som är kunskap med media och IT. Ungdomar hämtar idag mycket av sin information och kunskap från TV, film och dator, vilket innebär att det är viktigt för skolan att följa med i utvecklingen för att behålla elevernas intresse och vilja att ta del av undervisningen. TV har monopol när det gäller synen på omvärlden för många människor i en stor del av världen. Om TV lägger tonvikten på trivial och vinklad fakta och underhållning, så leder det till en ökad klyfta mellan människor som endast tar sin kunskap från TV, och människor som blir informationsmässigt stimulerade på andra sätt. Sociologen Pierre Bourdieu (2000) menar, att TV idag fokuserar på dramatiserade

och spektakulära händelser och nyheter, vilket leder till att TV idag skapar bilden av verkligheten istället för att återge den. Undervisningssätt och synen på kunskap måste förändras i takt med att samhället förändras. Eleverna har idag erfarenhet av en annan mer lustfylld, upplevelsebaserad kunskap. Det rör sig om kunskapsförmedling som underhållning. (Svedberg & Zaar, 1999).

Under min egen skolgång upplevde jag inte att det fanns speciellt mycket av det här tänkandet i undervisningen. Tonvikten lades på den undervisning, som riktade sig till de teoretiskt begåvade eleverna. Alltså de elever, som hade lätt för att tillägna sig kunskap genom lyssnande och litteratur. Det fanns mycket lite utrymme för de elever, som var mer praktiskt, kinestetiskt lagda. Dessa elever var då tvungna att ta ut sina fysiska "måsten" på andra sätt, vilket ofta ledde till stökiga situationer.

Mitt arbete riktar sig framförallt till verksamma musiklärare och pedagoger, men även studenter och andra personer, som kan ha intresse av att veta mer om hur ett upplevelsebaserat lärande kan användas. Det gäller då främst i musikundervisningen på gymnasieskolan, men även när det gäller andra ämnen och skolor samt elever i andra åldrar.

Begreppsanvändning

Jag kommer att använda mig av några begrepp i mitt arbete. Främst gäller det begreppet *upplevelsebaserat lärande*, med vilket jag avser ett undervisningssätt, där läraren involverar flera sinnen såsom hörsel, syn och känsel. Med begreppet menar jag även, att lektionerna blir till en upplevelse för eleverna, där de genom direkta upplevelser erfar kunskap, färdigheter och värderingar. Undervisningen ska engagera elevernas känslor. Om det till exempel gäller en lektion om jazzen under 1940-talet, kan eleverna dels få se en filmsekvens, som speglar epoken och musiken, dels få spela och sjunga en tidstypisk låt samt även få spela upp ett rollspel om hur det kunde gå till på en jazzklubb under 1940-talet. Till rollspelet kan man exempelvis ha tidstypiska kläder eller rekvisita för att få eleverna att lättare sätta sig in i situationen och uppleva stämningen. Läraren använder sig av upplevelser och erfarenheter i undervisningen för att kunskapen ska ha större möjlighet att bli bestående.

Den upplevelsebaserade undervisningen anser jag vara mycket annorlunda från den traditionella undervisningen, med vilket jag avser undervisning där läraren sitter inne med kunskapen, och eleverna är tomma kärl som ska fyllas. Eleverna anses inte kunna bidra till kunskapsbildningen. Den traditionella undervisningens tonvikt ligger på kunskapsförmedling genom föreläsning och litteratur.

Jag kommer även att presentera begreppet *edutainment*, vilket är en sammanslagning av engelskans education (utbildning) och entertainment (underhållning). Detta begrepp kommer jag att förklara närmare i teoridelen.

Disposition

Jag kommer att inleda mitt arbete med bakomliggande teori, som är relevant i samband med ett upplevelsebaserat tänkande. Här kommer jag exempelvis att redovisa för Kolbs modell för upplevelsebaserat lärande, Gardners teorier om multipla intelligenser, kognitiv psykologi och minnesexperiment samt, som tidigare nämnt, förklara begreppet *edutainment* närmare. Efter

det beskriver jag mitt syfte med detta arbete samt redovisar mina forskningsfrågor. I metodkapitlet redogör jag för hur jag gått tillväga under arbetets gång, dels när det gäller min elevundersökning samt även det som rör mina intervjuer med tre gymnasielärare i musik. Därefter redovisar jag vilka resultat jag har fått i elevundersökningen och i intervjuerna med de tre lärarna. Härnäst kommer min diskussion, där jag redogör för vilka slutsatser jag har kommit fram till. Slutligen återfinns källförteckningen samt bilagor.

TEORI

I detta kapitel kommer jag att redogöra för den litteratur och teori, som jag funnit relevant för mitt arbete. Mitt teoretiska material är hämtat från litteratur och internetkällor. Jag har utgått från teorier om olika lärostilar och upplevelsebaserat lärande. Det finns ett flertal forskare, som har undersökt hur människor bearbetar information. Här vill jag nämna John Dewey, som myntade uttrycket ”learning by doing” (lärande genom handling), och Jean Piaget, som ansåg, att det är genom handlingar, erfarenheter och socialt samspel som vi når kunskap. Jag kommer i detta kapitel att ta upp David Kolbs teorier om upplevelsebaserat lärande, och Howard Gardner med sina numera nio intelligenser om hur människor har olika metoder eller tillvägagångssätt för att närma sig ett problem eller behandla information. Det kan röra sig om ett visuellt, kinestetiskt, matematiskt eller musikaliskt tillvägagångssätt. Ett relativt nytt begrepp, som jag kommer att presentera närmare i denna teoridel är begreppet *edutainment*.

David Kolb och upplevelsebaserat lärande

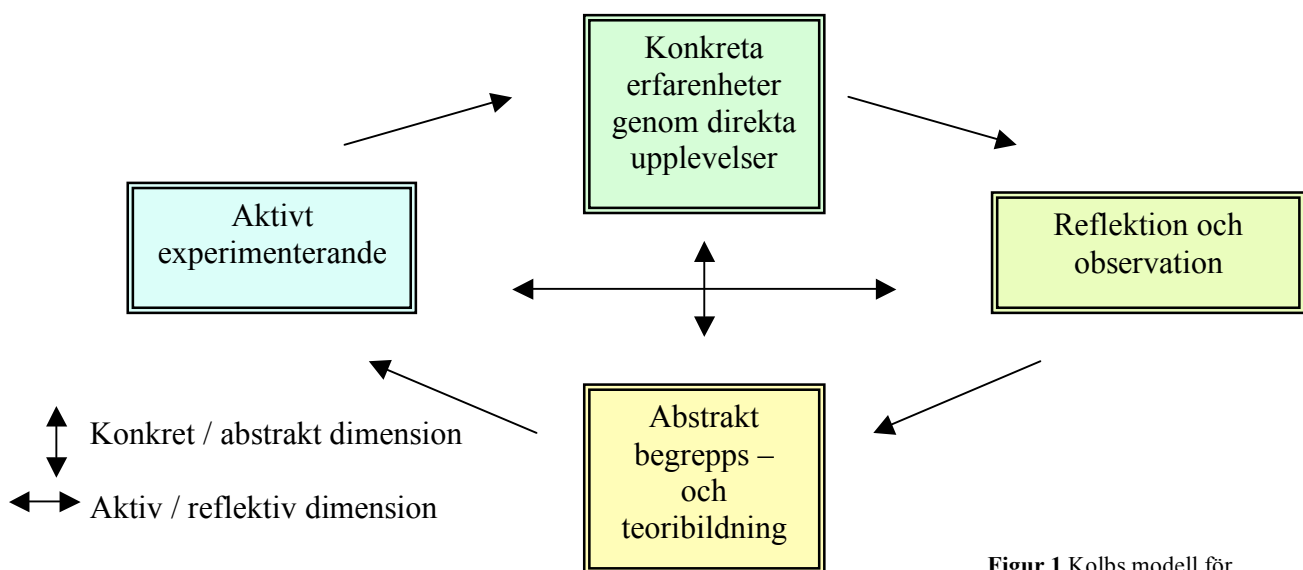
Psykologen och tillika Harvardprofessorn David Kolb har forskat kring upplevelsebaserat lärande, *experiential learning*, och tagit fram en modell för hur denna typ av undervisning kan gå till (se figur 1). Kolbs modell skiljer sig från en mer traditionell undervisning både när det gäller sambandet mellan skolans undervisning och det vardagliga livet, hur lärandet sker samt vad som är kunskap. Enligt Kolb (1984) ligger oftast huvudfokus på *vad* människor lär sig till skillnad från *hur* människor lär sig. Kolbs teori har ett holistiskt synsätt på lärande. Detta synsätt kommer jag att förklara närmare nedan. Det upplevelsebaserade lärandet har sin grund i ett antal forskares teorier. Bland andra kan man relatera Kolbs teorier till de tidigare nämnda Dewey och Piaget samt en tysk-amerikansk gestaltpsykolog vid namn Kurt Lewin.

Kolb sammanfattar dessa tre forskares teorier enligt följande. Dewey ansåg att målet med undervisning är att lära om vår omvärld som vi själva upplever den. För att göra detta på bästa sätt måste både teori och praktik ingå som en del av undervisningen. Vi måste utgå från vår egen verklighet, och lära oss att förstå och använda oss av våra erfarenheter och vår kunskap. Elevernas reflektion och känslomässiga engagemang är andra viktiga aspekter av undervisningen som Dewey poängterar. Piaget hävdade att intelligens formas av erfarenheter, och att det viktiga för lärandet är interaktionen mellan människan och hennes omgivning. Lewin menar, att det är elevens personliga upplevelse av lärandet som är det viktiga. Lewin poängterar också betydelsen av att använda både konkreta upplevelser och reflektion i samband med undervisningen (Kolb, 1984).

I teorier kring det upplevelsebaserade lärandet anses, att kunskap och värderingar skapas och kan ibland även omskapas genom personliga erfarenheter. Kolb (1984) beskriver lärandet som ett förlopp med två olika dimensioner, den konkret-abstrakta, som står för två motsatta sätt att förstå och skapa kunskap på, och den aktiv-reflektiva dimensionen, som står för två motsatta sätt att omskapa kunskap på. För att skapa kunskap kan man alltså antingen utgå från konkreta erfarenheter, som involverar flera sinnen och elevens känslor, eller abstrakt tänkande och tolkning. För att omskapa kunskap, alltså omvärdera tidigare kunskaper, kan man förlita sig på antingen aktivt experimenterande eller inre reflektion och observationer. Kolb menar, att om en högre grad av personlig utveckling ska äga rum, så måste alla fyra delarna finnas med i

kunskapsproduktionen. Eleven måste kunna engagera sig känslomässigt i upplevelserna samt kunna analysera och reflektera över erfarenheterna, som upplevelserna genererade. Man måste bearbeta kunskapen för att lära. Detta kan gärna ske tillsammans med andra. Som modellen nedan visar ska alltså de olika dimensionerna av kunskapsbearbetning samspela för att kunskapen ska bli djupare och mer bestående. Exempelvis kan eleverna först läsa om bluesens historia och uppbyggnad (abstrakt begrepps- och teoribildning), sedan spela en blueslåt (konkreta erfarenheter genom direkta upplevelser), efter det improvisera och/eller i grupp skapa en egen blueslåt utifrån de tidigare praktiska och teoretiska erfarenheterna (aktivt experimenterande) samt till sist observera varandras resultat och reflektera över kunskaperna och erfarenheterna i en gruppdiskussion (reflektion och observation).

Kolbs modell för upplevelsebaserat lärande

Figur 1 Kolbs modell för upplevelsebaserat lärande

Några exempel på praktisk tillämpning av upplevelsebaserat lärande enligt Kolb (1984) är rollspel och samarbete i grupp. Kolb menar vidare att läroprocesserna varierar från person till person, vilka påverkas av genetiska förutsättningar samt uppväxt, skola och annan omgivande miljö. Utifrån dessa förutsättningar har var och en elev lättare för någon eller några av Kolbs delmoment ovan.

Howard Gardner och multipla intelligenser

Även Howard Gardner, psykolog och Harvardprofessor, menar att människor har ett tillvägagångssätt som är mer framträdande än andra, när det kommer till att lösa problem eller bearbeta information. En person kanske behöver läsa informationen för att förstå den, medan en annan hellre ställer upp matematiska uträkningar för att lösa ett problem. Vidare behöver en tredje använda kroppen för att bäst förstå (Svedberg & Zaar, 1998). Gardner kallar detta för olika mänskliga intelligenser, vilket han har definierat på följande sätt. "En intelligens är förmågan att lösa problem eller framställa produkter som värderas högt i ett eller flera kulturella sammanhang" (Gardner, 1994 s. X). Gardners numera nio intelligenser är, enligt Furmark,

visuell, auditiv, kroppslig-kinestetisk, lingvistisk-språklig, logisk-matematisk, spatial (rums-
lig), musikalisk, interpersonell-social, intrapersonell, naturalistisk och existentiell intelligens
(Furmark).

Alla människor besitter alla de olika intelligenserna, men det finns en eller flera, som är mer framträdande än de andra. Enligt Gardner kan man utveckla alla de olika intelligenserna om man får stimulans och uppmuntran. Han hävdar vidare, att intelligenserna kan härledas rent neurobiologiskt till vilka områden i våra hjärnor som är mest utvecklade. Även den kulturella miljön påverkar hur vi utvecklar våra kompetenser. Vilka intelligenser som blir mer utvecklade hos en person beror alltså på både arv och miljö och samspelet dem emellan (Gardner, 1994). Gardner menar även, att man kan tillämpa olika intelligenser beroende på vilken situation man befinner sig i. Intelligenserna får dock inte sammanblandas med kunskapsområden, utan är en biologisk och psykologisk resurs. Inom ett yrke eller ämne måste flera av intelligenserna användas. Ingen intelligens används isolerat. Till exempel använder en pianist oftast både sin kroppsliga, intrapersonella, musikaliska samt även sin auditiva, interpersonella och visuella intelligens när han/hon spelar ett stycke (Svedberg & Zaar, 1998).

Gardner (1998) skiljer mellan intuitivt lärande och akademiskt lärande. Exempelvis kan ett barn tala och förstå språk, men har kanske problem med att lära sig läsa och skriva språket. Likaså behärskar ett barn räkne- och sifferlekar, men får kanske problem med att lära sig matematiska uträkningar. Enligt Gardner verkar det intuitiva lärandet i hemmet eller i barnets vardagliga omgivning vara mer naturligt för barn än det akademiska lärandet som äger rum i skolan. Ett stort problem är att vissa barn kan bemästra olika områden, men inte just dem, som skolan är formad kring. Ofta händer det att även barn, som har lyckats i skolan inte har sett det relevanta med kunskapen, som skolan förmedlar. Skolan utgår dessutom från att alla barn inhämtar kunskap på samma sätt. Enligt Gardner måste man i skolan vara medveten om detta, och försöka nå eleverna på olika sätt, för att alla elever ska ha de bästa förutsättningarna. Han menar, att man som lärare måste ta hänsyn till att alla människor är olika. Gardner har utifrån sin teori om de olika intelligenserna utvecklat ett antal sätt att undervisa på. Dessa är:

- Den berättande: läraren berättar och eleverna kan skriva ner informationen och diskutera.
- Den logiskt-kvantitativa: eleverna kan exempelvis jämföra statistik.
- Den filosofiska: eleverna kan diskutera de grundläggande frågorna.
- Den estetiska: eleverna kan exempelvis sätta upp en pjäs, sjunga eller göra en utställning.
- Den erfarenhetsbaserade: eleverna kan ta kontakt med samhället utanför skolan exempelvis genom besök på olika institutioner eller genom intervjuer.

Enligt Gardner (1994) måste skolans och lärarnas syfte vara att skapa en undervisning för alla intelligenser. Genom att utgå från elevernas begreppsvärld och uppfattningar om olika fenomen kan läraren få eleverna att nå en större förståelse och en djupare insikt om hur världen fungerar.

Ett holistiskt perceptionstänkande

Med holistiskt lärande avses ett lärande, som sätter helheten i fokus. Detta gäller både sambandet mellan lärandet och det vardagliga livet, och hur kunskap konstrueras och bearbetas. Det ska kombinera personliga erfarenheter, i samband med vilka eleverna får känslomässiga

upplevelser, samt observation och abstrakta analyser. Lärandet innefattar elevens hela person med tänkande, känslor och perception. Det holistiska lärandet inbegriper allt lärande, där människan bearbetar information och stämningar genom upplevelser och perception, vilket innebär att det förekommer i alla åldrar och i många sammanhang världen över. Man ser lärandet som en livslång process (Furmark).

Enligt Sundin (1988) har, under åttiotalet, en ny sorts pedagogik vuxit fram. Till skillnad från förr, när man ansåg att barn var objekt, som skulle fyllas med kunskaperna som läraren satt inne med, anses barn idag vara medskapande individer. Den nya pedagogiken utgår från ett holistiskt synsätt och barnens vardag. Det är mer forskning gjord med hänsyn till det visuella än vad som finns rörande den auditiva perceptionen. Det finns exempelvis mycket forskning gjord som rör barn och TV-våld, men bara en liten del av den forskningen berör hur ljudet påverkar TV-upplevelsen. Sundin anser, att det är märkligt, eftersom det i stor grad är ljudet tillsammans med bilden som påverkar åskådaren. Sundin tar även upp begreppen perception eller varseblivning, vilket innebär hur man uppfattar information genom sina sinnen, exempelvis genom synen (visuellt) och hörseln (auditivt).

I boken "Barn- och ungdomspsykologi" (1992) behandlar Evenshaug och Hallen barns intellektuella utveckling. De menar, att de intellektuella processerna har med upplevelser och medvetande (kognition) att göra. Det rör även förmågan att uppfatta fenomen i omvärlden (perception), samt även minne, begreppsbyggnad, tänkande, bearbetning av information samt problemlösning. Perception eller varseblivning, alltså hur man tar emot och tolkar information som kommer via sinnen, och sedan överför informationen till hjärnan, innebär en aktiv tolkning av sinnesintryck. Ett flertal komponenter och omständigheter spelar in i tolkningen. Det rör sig om den aktuella personens erfarenheter, sinnestillstånd samt hennes andra förutsättningar, värderingar och intressen. Perceptionen är en urvalsprocess, eftersom de tidigare nämnda förutsättningarna även påverkar vad personen ifråga uppmärksammar i den aktuella situationen. Hela tiden kopplas nya intryck samman med gamla erfarenheter och begreppsbyggnad sker.

Ett begrepp kan skapas induktivt eller deduktivt. Det förra innebär, att man skapar ett begrepp genom att koppla upplevelser till tidigare erfarenheter, från helhet till del. Det senare innebär att man, när man blir äldre, kan förstå en verbal förklaring om egenskaper kring ett visst fenomen eller föremål, från del till helhet. Hur vi uppfattar omvärlden har mycket att göra med hur vi kombinerar våra sinnen när vi behandlar nya intryck. Evenshaug och Hallen (1992) beskriver hur Bower menar, att sinnen antagligen är integrerade när vi föds. Detta kallas för intermodal perception. När barnet blir äldre delas sinnesintrycken upp i visuella, auditiva eller taktila erfarenheter.

Edutainment

Ett nytt begrepp inom skolan är edutainment, vilket som tidigare nämnt är en sammanslagning av engelskans education (utbildning) och entertainment (underhållning). Ibland kan man se referenser till educational entertainment (utbildande underhållning) eller entertainment education (underhållande undervisning), alltså utbildning med underhållningsvärde, spännande och lekfull undervisning, ofta med hjälp av medier som TV, DVD/video, CD-ROM och liknande. (Nationalencyklopedin, 2007-11-29) Edutainment kan röra sig om en form av underhållning,

som är designad för att både roa och utbilda deltagarna eller åskådarna eller en form av undervisning som äger rum i ett underhållande format. Budskapets inramning är minst lika viktigt för kunskapsspridningen som budskapets innehåll. Målet är att undervisningssättet ska vara av en underhållande och upplevelsefylld karaktär för att på så sätt ge eleverna en starkare och mer lustfylld upplevelse. Detta ska engagera eleverna och fånga deras intresse. Som exempel på detta kan nämnas filmer och datorspel, som har ett utbildande format och syfte. I Storbritannien och USA har vissa grupper använt sig av edutainment i samband med upplysning om drogmissbruk, cancer och tonårsgraviditet.

Inom fältet för edutainment kombineras kommunikations- och utbildningsteorier med kommunikativ konst för att, i främsta hand, förmedla socialt utvecklande budskap. Detta sätt att förmedla information har förekommit länge genom fabler och sägner. Spelfilmer med undervisande budskap sändes redan på 1940-talet. Efter Andra Världskriget kom televisionen starkt, och inom fältet för edutainment fanns då främst undervisande barnprogram. Exempel på detta från senare år är ”Sesame Street” och ”Teletubbies”. Det bästa svenska exemplet är ”Fem myror är fler än fyra elefanter”. Det finns även andra exempel på utbildande TV-program. Efter ett avsnitt av den amerikanske sitcom-serien ”Happy Days” sägs det att lånekortsansökningar till biblioteken ökade med 600%. Exempel på ett aktuellt TV-program är ”Grey’s Anatomy”, där man exempelvis tagit upp frågor angående organtransplantation och cancer (Wikipedia).

Exempel på en person, som har använt sig mycket av edutainment är Miguel Sabido, som på 1970-talet började producera såpoperor för latinamerikansk TV. Dessa kombinerade underhållning med budskap för att utbilda människorna i Latinamerika om analfabetism, graviditetsskydd och andra aktuella ämnen. Idag pågår denna typ av utbildande underhållning på flera ställen i världen.

De kommunikationsteorier som edutainment främst är baserat på är hur sociala influenser påverkar människors handlingar, övertygelser och sociala normer samt hur människor lär genom att studera hur andra handlar och konsekvenserna av deras handlingar. De pedagogiska teorier som har påverkat edutainment är, i främsta hand, att människor är mer benägna till att lära sig om de ser mening och användbarhet i kunskapen, att lärande är mer effektivt om människor får bearbeta informationen i sin egen takt samt att människor lär sig på olika sätt i olika takt. Därför är det viktigt att presentera kunskapen på olika sätt. (Wikipedia)

Den kritik som finns gällande edutainment är främst, att det utbildande perspektivet ibland går förlorat till förmån för polerad och spektakulär underhållning. Detta leder bland annat till att museer måste leva upp till besökarnas förväntningar om att bli underhållna för att ha en chans att överleva (Wikipedia).

Läroplanen för de frivilliga skolformerna, Lpf94

På skolverkets hemsida (Skolverket) kan man hitta Lpf94, vilket är en förordning om hur undervisningen ska bedrivas i de frivilliga skolformerna som exempelvis gymnasieskolan. Nedan följer ett antal citat från denna hemsida.

”Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov”.

”Hänsyn skall tas till elevernas olika förutsättningar, behov och kunskapsnivå. Det finns också olika vägar att nå målen”.

”Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former...såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet...som förutsätter och samspelar med varandra. Undervisningen får inte ensidigt betona den ena eller den andra kunskapsformen.”

”Elevernas kunskapsutveckling är beroende av om de får möjlighet att se samband. Skolan skall ge eleverna möjligheter att få överblick och sammanhang, vilket fordrar särskild uppmärksamhet i en kursutformad skola.”

”Läraren skall...organisera arbetet så att eleven utvecklas efter sina egna förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga” samt ”upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt” samt ”utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande”.

”Läraren skall låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer”.

”Rektorn ansvarar för att... undervisningens uppläggning, innehåll och arbetsformer anpassas efter elevernas skiftande behov och förutsättningar” (Skolverket).

Kognitiv psykologi och minnesexperiment

Kognitiv psykologi har under åren starkt påverkat psykologin som helhet. Trots att frågorna som kognitiv psykologi behandlar är mycket gamla, innehåller teorierna och metoderna ett nytänkande, som hela tiden uppdateras. Det handlar om hur människan formar kunskap, minns, fantiserar, tänker och skapar. Det som undersöks inom den kognitiva psykologin kan till exempel vara ett barn, som kämpar med att lära sig läsa på grund av dyslexi eller en äldre person som lider av Alzheimers. Kellogg (1995) definierar kognitiv psykologi som ett ämne som studerar människans mentala processer, och hur dessa påverkar tankar, känslor och beteende. Andra faktorer som undersöks är t.ex. perception, minne, problemlösning, kreativitet och beslutsfattande. Experiment är en viktig del av den kognitiva psykologin.

Den kognitiva psykologin porträtterar det mänskliga psyket först som en processor av information i rena symboler, exempelvis 2+2. Sedan bearbetar hjärnan dessa symboler utifrån de regler vi har lärt oss om addition, vilket förhoppningsvis leder fram till att det rätta svaret är 4. På detta sätt är hjärnan mycket lik en dator, men människans hjärna gör mer än bara bearbetar information. Människan refererar hela tiden till tidigare erfarenheter, och försöker skapa mening i all ny information. Detta belyses genom ett minnesexperiment (se figur 2).

Människans psyke fungerar alltså utifrån och med hjälp av mening. Vår användning av symboler för att referera till ett objekt eller en händelse, våra ansträngningar för att förstå varför allt sker som det gör, och slutligen människans längtan att förstå betydelsen av sin egen existens reflekterar den mänskliga längtan efter mening.

Minnesexperiment

Nedan finns två rader med bokstavskombinationer bestående av tre bokstäver. Den vänstra raden består av slumpvis utvalda bokstäver, och dessa kombinationer har ingen mening för oss (om jag inte slumpvis valt t.ex. dina initialer eller bokstäverna i registreringsskylten på din bil). Den högra raden består av ord på tre bokstäver, och har alltså en betydelse för oss. Försök memorera först den vänstra betydelselösa raden under 30 sekunder, och gör sedan likadant med den högra, som består av ord. Förmodligen kommer du att tycka att det är avsevärt mycket enklare att memorera raden av ord, eftersom det finns en mening bakom dessa bokstäver.

WZT	BAR
HFP	SAK
DRM	ORM
QGO	BIL
DBÅ	HAJ
ÖXC	DYK
AVK	REP
OLQ	ARM

Figur 2 Minnesexperiment
(Kellogg, 1995, s. 5, översatt och bearbetat av författaren).

Den samtida kognitiva psykologin stammar ur matematiska och humanistiska teorier. Efter många år av laboriebaserade undersökningar tog en förståelse för det mänskliga psyket form inom fältet för den kognitiva psykologin. Kellogg (1995) beskriver hur undersökning av det mänskliga psyket tog sin början 1879 när den tyske forskaren Wilhelm Wundt grundade det första psykologiska laboratoriet i Leipzig i Tyskland. Strukturalism, funktionalism, gestaltningspsykologi samt psykoanalysen grundar sig alla på olika former av introspektion, inre åskådning, för att undersöka hur medvetandet och det undermedvetna fungerar. Behaviorismen, alltså studier av konkreta handlingar, förkastade däremot introspektion i strävan att nå en objektiv psykologi och kontroll av beteende (Kjørup, 1999). Den kognitiva psykologins skapande av system för hur människan bearbetar information ledde till en revolt mot behaviorismen. Den primära forskningsmetoden inom kognitiv psykologi är laboriebaserat experiment. Det har dock uppkommit farhågor om att validiteten av dessa laboriebaserade experiment inte är god nog. Därför har forskare även kompletterat sina undersökningar med andra metoder, såsom fallstudier och observationer utanför laboratoriet.

Vi lär känna världen genom att uppleva den. Perception fungerar genom olika nivåer av informationsbearbetning. När ett minne har blivit registrerat en första gång skapas mönster för igenkännande. Den kanske mest fundamentala frågan inom den kognitiva psykologin är studier av minnet, vilket har lockat många forskare genom tiderna. När vi lär oss någonting handlar det om att avkoda och lagra informationen i vårt långtidsminne (Kellogg, 1995).

Allt lärande involverar minne. Om vi inte mindes skulle livet bestå av ögonblickliga episoder, som inte hade något förhållande till varandra. När det gäller minnet brukar forskare undersöka bland annat människans avkodande av fenomen, lagrande samt återskapande av minnen. Man har även undersökt hur minnet fungerar när det gäller lagrande av teoretiska kunskaper respektive praktiska färdigheter. Tills ganska nyligen trodde forskare att människan använde samma minnessystem, oavsett om det gällde lagrande av teoretisk eller praktisk information. Nu har dock forskare kommit fram till att detta inte är fallet. Det kan även vara så att vi använder ett annat långtidsminne för att lagra generell fakta än det vi använder för personlig fakta. När det gäller avkodandet, alltså perceptionen eller upplevelsen, av informationen är människan selektiv i vad hon uppfattar. Mycket av det vi upplever kommer aldrig ens in i korttidsminnet. Oftast kan man härleda denna selektion till att personen i fråga inte varit uppmärksam på vissa detaljer (Atkinson, Atkinson, Smith, Bem & Hilgard, 1990).

Sammanfattning

Gardner (1994 & 1998) och Kolb (1984) beskriver hur människor bearbetar information och skapar kunskap på olika sätt genom att använda olika sinnen. Kolb redogör även för vikten av att eleverna både får vara aktivt experimenterande, får erfarenheter genom direkta upplevelser samt även reflekterar över teori och praktik. Detta passar in i min undersökning om gymnasieelever lättare kan minnas ett musikstycke om de får musiken kopplad till en filmsekvens samt ifyllande av enkät, eftersom undersökningen använder sig av olika sinnen, det auditiva, visuella och kinestetiska. Eleverna får erfarenheter genom en direkt upplevelse samt får reflektera över känslouttryck i musiken och bilderna i samband med undersökningen.

Edutainment, utbildande underhållning eller underhållande utbildning, är ett relativt nytt begrepp som står för kunskapsspridning i ett underhållande format. Eleverna ska engageras känslomässigt för att skapa ett större intresse. Eleverna ska även kunna se meningen med kunskapen samt kunna relatera den till sin egen vardag. Eftersom film och musik är en stor del av människors vardagliga underhållning, menar jag att min undersökning handlar om edutainment. Undersökningen behandlar hur känslomässiga upplevelser genom musik kopplad till film påverkar hur väl eleverna minns ett musikstycke.

Den kognitiva psykologin handlar bland annat om hur människor skapar kunskap, tänker och minns. Människan försöker se mening med informationen och relaterar till tidigare erfarenheter, och kunskapen skapas genom upplevelser. I min undersökning får musiken mening genom att den får ett sammanhang i filmen. Detta torde leda till att eleverna lättare minns musiken, eftersom det blir en meningsfull upplevelse.

Användning av flera sinnen och exempelvis filmmediet i musikundervisningen leder till ett holistiskt lärande. Eleverna får ett mer helhetligt perspektiv. Det skapas en stämning, vilket leder till en känslomässig upplevelse för eleverna. Både film och musik, och framförallt båda tillsammans, ska förmedla känslor och stämningar. Om man i skolan kombinerar dessa två medier blir lärandet till en minnesvärd upplevelse.

SYFTE OCH FORSKNINGSFRÅGOR

Utifrån den teori som jag ovan beskrivit, vill jag undersöka om, och i så fall på vilket sätt, ett holistiskt och upplevelsebaserat lärande, som involverar flera sinnen samt ett aktivt lärosätt, används i gymnasieskolans musikundervisning. Jag vill även göra en elevundersökning för att ta reda på om elever i dagens gymnasieskola lättare minns ett antal musikstycken om de får använda fler sinnen än endast hörseln. I denna undersökning använder jag mig av filmmediet. Genom mitt arbete vill jag även bidra till ökad kunskap om begreppen upplevelsebaserat lärande och edutainment.

Min huvudsakliga forskningsfråga är:

- Hur fungerar ett holistiskt och upplevelsebaserat lärande i musikundervisningen i dagens gymnasieskola?

Till denna kopplar jag tre delfrågor:

- Används, enligt tre musklärare, ett upplevelsebaserat lärande i dagens musikundervisning på gymnasiet, och i så fall hur?
- Hur uppfattar tre gymnasielärare i musik begreppet *upplevelsebaserat lärande*?
- Kan elever på gymnasiet lättare minnas ett musikstycke om de får stycket kopplat till den rörliga bilden?

METOD

I detta kapitel kommer jag att redogöra för mitt tillvägagångssätt när det gäller insamlande av empiriskt material samt för hur jag har tänkt gällande min elevundersökning och intervjuerna med de tre lärarna. Jag kommer även att ta upp hur mitt urval av dessa intervjupersoner har gått till.

Min undersökning kan kallas hypotesprövande. Med detta menas, att det finns teorier inom det aktuella området för minnesforskning och olika lärstilar, där forskare menar, att människor lär sig lättare om man aktiverar flera sinnen i samband med lärandet. En hypotesprövande undersökning utgår från tidigare teori inom området, och undersöker hur dessa teorier fungerar i verkligheten (Patel & Davidson, 2003).

Elevundersökningen

Jag ville undersöka om gymnasieelever lättare minns ett musikstycke om de får använda flera sinnen i samband med informationsbearbetningen. Minns de ett musikstycke bättre om de får stycket kopplat till en filmsekvens samt att de samtidigt får fylla i en enkät rörande musikens karaktär och uttryck gentemot ett musikstycke som de endast får lyssna på?

Undersökningen gick till på följande sätt. Vid ett första tillfälle spelade jag inledningsvis upp ca en minut från fem olika musikstycken (se bilaga 1) från CD, då eleverna endast fick lyssna och reflektera över känslor och stämningar i musiken. Efter det delade jag ut en enkät (se bilaga 2) till eleverna, och visade fem filmsekvenser (se bilaga 1) från DVD och video, där musiken är framträdande. Även dessa sekvenser var ca en minut långa. Under tiden eleverna såg filmsekvenserna fick de fylla i enkäten. Jag uppmanade eleverna att fundera på vilka känslor eller stämningar de tyckte var förknippade med stycket.

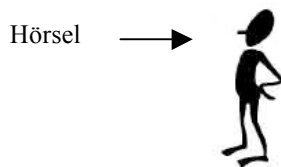
När jag valde de musikexempel och filmsekvenser som fanns med i undersökningen utgick jag från filmer till vilka jag kunde hitta soundtrack på CD hemma eller på biblioteket. Jag valde filmer, som det fanns liten risk att flertalet elever skulle ha sett och därmed känna igen, vilket skulle påverka resultatet av undersökningen. Jag valde även filmer, som jag enkelt kunde få tillgång till. Jag ville även välja filmsekvenser och musik som förmedlar skilda känslor och stämningar samt filmer ur olika genrer.

Jag hade tänkt komma tillbaka till samma klass en vecka senare för att utföra den andra delen i min undersökning, men tyvärr skulle klassen vara ledig just den lektionen den påföljande veckan. Jag fick istället komma tillbaka tre dagar efter det första tillfället. Vid detta andra tillfälle spelade jag upp 15 musikstycken från CD (se bilaga 1) varav fyra stycken även var med vid det första tillfället. Två av dessa fyra stycken spelade jag vid det första tillfället upp från CD utan filmsekvens och två av dem med filmsekvens. Detta för att det skulle finnas lika stor chans för eleverna att känna igen CD-exemplena som filmsekvensexemplena. Jag valde 15 exempel, så att flertalet av musikexemplena som spelades vid det andra tillfället inte skulle ha spelats vid det första tillfället. På detta sätt blev trovärdigheten när det gäller resultaten större.

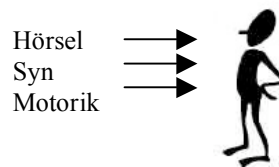
Eleverna fick även vid det andra tillfället fylla i en enkät (se bilaga 3), där jag ville veta om de trodde att de, vid detta andra tillfälle, lyssnade till musikstycken även var med vid det första tillfället. Detta för att se om eleverna lättare mindes de stycken där andra sinnen än hörseln varit inkopplade. Jag förklarade för eleverna att de inte skulle bedömas på något sätt, och bad dem vara så ärliga som möjligt när de fyllde enkäten vid det andra tillfället. Detta för att undvika att någon ville gardera sig och fylla i att alla de spelade styckena även fanns med vid det första tillfället.

Vid det första tillfället fick eleverna till de fem första musikstyckena endast använda hörseln. De fem senare involverade flera sinnen (se figur 3). De kunde lyssna på musiken och titta på filmsekvenserna, men de fick även använda sin motorik när de fyllde i enkäten. På så sätt involverades både auditiv, visuell och kinestetisk informationsbearbetning.

De fem första styckena

De fem sista styckena

Figur 3 Sinnena som användes i undersökningen vid det första tillfället.

Det finns ett antal olika sätt att hämta information på under en forskningsprocess. Min undersökning kan benämnas som ett experiment, vilket innebär att forskaren tittar på hur enstaka variabler kan påverka en grupp. Det finns en oberoende variabel, som forskaren kan ändra. Detta är i mitt fall musikstyckena. Den andra variabeln är i mitt fall minnet, vilket benämns som den beroende variabeln. Denna påverkas av hur den oberoende variabeln ändras (Patel & Davidson, 2003).

Undersökningen genomfördes i verkligheten, vilket gör det till ett fältexperiment till skillnad från ett laboratorieexperiment. Vid experiment liknande detta finns några faktorer att ta hänsyn till. Detta är till exempel individfaktorer och situationsfaktorer. För att i så stor grad som möjligt undvika att personerna i experimentgruppen har några speciella egenskaper, som kan styra resultatet, så kan man välja ut personerna slumpmässigt (Patel & Davidson, 2003). Varför det blev just den aktuella klassen var en slump. Den berörda klassen valdes ut eftersom det var den lektionen som passade mig bäst tidsmässigt. Jag använde mig av en så kallad tillgänglig grupp, vilket innebär att det är svårt att generalisera. Resultaten gäller för undersökningsgruppen. Jag tror emellertid, att mina resultat är relativt generaliserbara, eftersom klassen bestod av elever som är intresserade av musik och film, men det fanns också elever som inte är intresserade. Det bör även i en klass finnas elever, som lär sig bäst genom att lyssna, men även elever som tar in kunskap genom synen och andra sinnen. Detta har jag emellertid inte undersökt inför detta arbete.

I den första enkäten fanns även frågor som kan vara relevanta att beakta i sammanhanget. Det gäller exempelvis om eleverna spelar eller har spelat instrument och om de ser mycket på film. Innan man kan göra generaliserande slutsatser av ett experiment måste man identifiera en population, vilket innebär att undersökningsgruppen utgör ett stickprov av denna (Patel & Davidson, 2003).

Den första av elevenkäterna (se bilaga 2) är av både kvalitativ och kvantitativ karaktär, eftersom det både finns analyserande frågor, som eleverna ska svara på med egna ord, men även frågor med givna alternativ. De frågor som handlar om tolkningar av musiken och filmsekvenserna finns med endast för att eleverna skulle reflektera över vad musiken och filmen kan tänkas vilja förmedla.

Lärarytintervjuerna

Den andra delen i min undersökning om upplevelsebaserat lärande gick ut på att jag intervjuade tre musiklärare som arbetar på gymnasiet om deras tankar kring begreppet upplevelsebaserat lärande. Jag har valt att använda mig av en kvalitativ intervju, eftersom jag ville komma åt en mer mångsidig och personlig beskrivning i mitt empiriska material. Jag ville förstå mina intervjupersoners egna tankar och åsikter gällande begreppet upplevelsebaserat lärande. Jag försökte ställa öppna frågor (se bilaga 4) för att inte påverka intervjupersonernas svar i någon riktning.

Intervjuerna var av kvalitativ karaktär i samtalsform. Samtal är en metod för att komma åt andra människors tankar, erfarenheter och åsikter. Intervjun är ett samtal med struktur och syfte, där den som intervjuar håller i trådarna och bestämmer form och innehåll. Att intervjun är kvalitativ innebär, att det rör sig om tolkningar och förståelse till skillnad från kvantitativa undersökningar, där statistik och data är det väsentliga. Kvalitet står för hur någonting är eller anses vara medan kvantitet står för mängd eller storlek (Kvale, 1997). Frågorna i en kvalitativ intervju måste vara utformade så att den som blir intervjuad kan svara med egna ord. Syftet är att ta reda på hur informanten upplever och tolkar fenomenet i sin omvärld. Det finns inga rätta svar på kvalitativa intervjufrågor (Patel & Davidson, 2003).

Enligt Kvale (1997) finns det sju stadier när det gäller upplägg och genomförande av en kvalitativ forskningsintervju. Dessa är:

1. Tematisering – forskaren bestämmer undersökningens syfte och ämne.
2. Planering – upplägg av intervjun, formulering av vilken information som söks.
3. Intervju – genomförande av intervjun.
4. Utskrift – förberedelse inför analys, överför intervjun till skriftligt dokument.
5. Analys – tolkning och analys av materialet.
6. Verifiering – Kontrollera resultatens reliabilitet, vilket innebär om resultaten är tillförlitliga, och validitet, vilket innebär om man i undersökningen granskar det som man avsett att granska.

Det är ofrånkomligt att man som forskare lägger in personliga tolkningar i de intervjuades svar, men man måste vara medveten om detta för att på så sätt minska risken för misstolkningar. Enligt Kvale (1997) har den kvalitativa intervjun ofta beskrivits bestå av subjektiva tolkningar, eftersom människor påverkas i mötet med varandra. Kvale menar dock, att objektivitet i sig är ett subjektivt begrepp, vilket leder till att man kan hävda att den kvalitativa

forskningsintervjun är varken objektiv eller subjektiv. Som forskare kan man dock minimera subjektiviteten genom att vara medveten och saklig samt ge en allsidig bild av det undersökta.

”Forskningsintervjun är ett samtal om den mänskliga livsvärlden, där den muntliga diskursen förvandlas till texter som ska tolkas” (Kvale, 1997, s. 49). Hermeneutik är ett begrepp som är relevant i samband med en intervju. ”Hermeneutik är tolkning och läran om tolkning” (Kjørup, 1999 s. 247). Det handlar om tolkning och förståelse av texter, vilket idag inte bara gäller för litterära texter, utan även för handlingar och diskurser, vilket innebär resonemang kring uttryck och begrepp. Inom hermeneutiken undersöker man mänskliga, kulturella handlingar som texter för att ta reda på den underliggande meningen. Det som främst skiljer litterära texter från intervjutexter är att den litterära texten är färdigskapad när man analyserar den, medan en intervjutext skapas i intervjusituationen (Kvale, 1997). Eftersom det handlar om tolkning måste man vara medveten om att forskarens personliga värderingar och förförståelse spelar in i analysen.

Under intervjuerna använde jag mig av en diktafon för att spela in samtalen för att sedan transkribera intervjuerna för att få intervjupersonernas svar ordagrant samt att få en större överblick över materialet.

Urval och etiska överväganden

För att välja ut elever till min elevundersökning, tog jag kontakt med en bekant, som arbetar som musiklärare på en gymnasieskola i Malmö. Jag ville utföra undersökningen med elever som inte går på ett estetiskt program. Detta för att få ett slumpmässigt urval av elever som är intresserade av musik, men även elever som inte är intresserade av musik. På detta sätt kan jag anta att min undersökning blir mer allmängiltig samt att den kan anses vara ett stickprov, som kan gälla generellt för ungdomar i dagens gymnasieskola.

Jag påpekade för eleverna att de skulle svara så ärligt som möjligt samt att de skulle få vara anonyma. Detta för att eleverna skulle kunna vara mer avslappnade, eftersom de visste att ingen kunde spåra vem som svarat vad.

För att välja ut de tre intervjupersonerna har jag gått utifrån ett så kallat bekvämlighetsurval. De tre lärarna arbetar i Malmö eller Lund, och är bekanta till mig på olika sätt. Detta underlättade för mig både tidsmässigt och praktiskt. Jag tror också, att lärarna kunde vara mer avslappnade under intervjuerna, eftersom vi har träffats tidigare. De tre lärarna är inte nära bekanta till mig, så jag anser inte att det finns risk att det faktum att vi har träffats tidigare har påverkat deras svar i någon riktning. Jag kontaktade även andra lärare, men av någon anledning återkom de aldrig till mig. I valet av intervjupersoner tog jag hänsyn till hur länge de arbetat som lärare. Mitt mål var att intervjua en lärare som är relativt nyutexaminerad, en som arbetat några år samt en lärare som arbetat länge, vilket lyckades. En annan strävan var även, att både intervjua lärare som har enskilda elever, men även lärare som har grupp- eller klassundervisning. Detta för att få så stor spridning som möjligt när det gäller erfarenheter och värderingar.

Jag valde att låta informanterna vara anonyma, eftersom jag inte ville att det skulle verka hindrande för dem att stå namngivna. Jag ville istället att de skulle kunna samtala så avslappnat som möjligt under intervjuerna. Intervjuerna genomfördes på informanternas arbetsplats,

vilket jag kan tänka har en avslappnande effekt, eftersom personerna då kan känna sig trygga i miljön. Intervjupersonerna är personer, som är bekanta till mig på ett eller annat sätt, vilket även det kan göra att de kunde känna sig avslappnade i samtalet.

RESULTAT

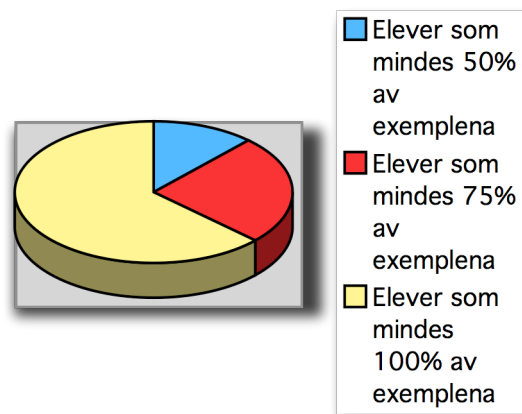
Elevundersökningen

Nedan redovisar jag resultaten av elevundersökningen, där jag, som tidigare beskrivit, vid ett första tillfälle spelade fem stycken musikexempel från CD, och fem musikexempel där eleverna även fick se en filmsekvens (se bilaga 1) och fylla i en enkät (se bilaga 2) samtidigt som de hörde musiken. Vid ett andra tillfälle kom jag tillbaka till klassen för att då spela upp femton musikexempel från CD samtidigt som eleverna fick fylla i en ny enkät (se bilaga 3) huruvida de trodde att de spelade musikexemplena även spelades vid det första tillfället.

63% av eleverna mindes alla musikexemplena som spelades vid det första tillfället.

25% av eleverna mindes 75% av musikexemplena som spelades vid det första tillfället. Av dessa 75% var hälften musikexempel, som hade spelats tillsammans med en filmsekvens och enkät, och hälften var exempel, som endast hade spelats från CD.

12% av eleverna mindes 50% av musikexemplena, som spelades vid det första tillfället. Av dessa 50% var alla exempel, som vid det första tillfället hade spelats tillsammans med en filmsekvens och enkät.

Figur 4 Fördelning av i vilken utsträckning eleverna mindes musikexemplena.

61% av eleverna spelar eller har spelat något instrument, och är intresserade av musik.

30% av eleverna är intresserade av musik, men har inte spelat något instrument.

9% av eleverna är sådär intresserade av musik, och har inte spelat något instrument.

91% av eleverna ser 1-3 filmer i veckan.

9% av eleverna ser inga filmer i veckan.

Felkällor

Man bör komma ihåg att det kan finnas en del felkällor när det gäller undersökningen. Exempelvis hade inte alla elever, som var med vid det första tillfället möjlighet att närvara vid det

andra tillfället. Det finns även situationsfaktorer att ta hänsyn till. Det kan röra sig om att en elev lättare kommer ihåg ett spelat musikstycke på grund av att något annat hände just när stycket spelades, exempelvis att någon annan elev fällde en kommentar. Jag försökte att vara medveten om mitt minspel och andra rörelser för att inte påverka undersökningen på något vis. Det finns även en risk att någon elev känner till någon eller några av filmerna och den tillhörande musiken väl, och minns musikstycket på grund av detta. Därför försökte jag välja filmer, där risken var liten att flertalet elever skulle ha sett dem.

Läraryntervjuerna

Nedan redovisar jag resultatet från intervjuerna med de tre gymnasielärarna. Jag kommer att hänvisa till de olika lärarna genom att kalla dem L1, L2 och L3.

L1 arbetar på det estetiska programmet på en gymnasieskola i Lund. L1 har både enskild undervisning i sång och klassundervisning i bland annat estetisk orientering och ensemble, och har arbetat hela sin lärarkarriär, vilket är ca 10 år, på gymnasiet.

L2 har arbetat som musiklärare i ungefär ett år, och är på en gymnasieskola i Malmö. På skolan finns två nationella program, naturvetenskapligt program och samhällsvetenskapligt program. L2 har inga enskilda lektioner, utan endast undervisning i klass och mindre grupper.

L3 har arbetat som lärare i 24 år, men har varit på gymnasiet i endast ett och ett halvt år. L3 har uteslutande enskilda lektioner i piano.

Gemensamt för alla tre lärarna är, att de inte hade hört talas om upplevelsebaserat lärande som begrepp.

Vad förknippar du med begreppet upplevelsebaserat lärande?

På frågan om hur L1 ser på begreppet upplevelsebaserat lärande blir svaret att musik är upplevelser bara det. Det skulle även kunna röra sig om att man, som en del av undervisningen, går på konsert eller liknande. L1 anser även, att det kan vara när man spelar musik i bakgrunden på lektioner samt att eleverna får känna pulsen i kroppen, lyssna, använda rösten och utöva något motoriskt. L1 tillade att det även skulle kunna vara att, man pratar om tolkningar av låtar, och tänker i bilder.

På frågan om hur L2 ser på begreppet upplevelsebaserat lärande, börjar L2 med en presumtiv allmän definition, vilket blir att traditionell katederundervisning inte är upplevelsebaserad, utan att läraren måste rikta sig till flera sinnen. Vidare pratar L2 om att läraren kan visa bilder, engagera eleverna praktiskt samt skapa en stämning kring ett moment.

När jag frågade L3 om begreppet upplevelsebaserat lärande blev svaret, att det var ett nytt begrepp för L3, men att L3 kunde tänka sig att det rör sig om den upplevelsen eleven får i undervisningssituationen, och att eleven involveras i skapandet av upplevelsen samt att läraren inte sitter inne med alla svar. L3 pratade om, att eleven skulle bli mer självständig och ta eget ansvar för arbetet och i sitt musicerande. L3 tyckte även, att det är viktigt att eleven får lov att uppleva, utan att behöva fråga huruvida denna upplevelse är rätt.

Jag ville först höra de tre lärarnas spontana uppfattning om begreppet upplevelsebaserat lärande, för att sedan beskriva mina tankar kring detta. På så sätt fick lärarna en förståelse av begreppet upplevelsebaserat lärande. Efter detta fortskred intervjuerna i samtalsform.

Anser du att du använder ett upplevelsebaserat lärande i din undervisning?

På min andra fråga om de tre lärarna anser att de själva använder ett upplevelsebaserat lärande i sin undervisning ansåg L1 att hon gör det. Det handlar då mycket om tolkning av sånger, och att eleven får bidra med egna erfarenheter och upplevelser i tolkningarna.

På denna andra fråga svarade L2 att hon försöker. L2 ger ett exempel på detta, vilket lyder enligt följande:

...om jag ska lära ut någonting om gospel, då har jag både en bild kanske på en gospelartist, och spelar upp en gossellåt, så ska de lyssna efter instrument t.ex., och sen efteråt så sjunger vi låten, och efter hand ska de också stå upp och röra på sig... och så försöker man skjuta in verbalt då hur det kan se ut...med en hel kör, och att det är i en kyrka, och gudstjänsterna håller på i tre timmar. (L2)

På samma fråga svarade L3, att hon tror att hon använder ett upplevelsebaserat lärande i sin undervisning. L3 menar, att hon helst vill att eleverna ska vara så självständiga som möjligt, och våga vara med att påverka undervisningen. L3 lägger till att detta kan vara svårt för vissa elever, eftersom de fortfarande har bilden av att det är läraren som ska bestämma hur undervisningen ska gå till. Vissa elever är inte mogna för att ta egna initiativ och eget ansvar för sin undervisning. L3 menar, att läraren ska finnas till för att hjälpa eleven, och få dem till att prova olika vägar. En upplevelse för eleven kan vara att se bilder i samband med ett musikstycke, och att han eller hon upplever känslor i musiken.

Tror du att andra lärare använder ett upplevelsebaserat lärande?

Min nästa fråga till de tre lärarna var om de tror att andra lärare använder ett upplevelsebaserat lärande i sin undervisning. L1 svarade då att hon hoppades det. Hon menade, att hon inte hade använt just begreppet upplevelsebaserat lärande tidigare, men hon beskrev hur andra lärare kanske använder exempelvis avspänningsövningar, att elever ska måla till musik eller gestalta musik med kroppen.

L2 svarade på denna fråga, att hon, eftersom hon endast arbetat i ett år, inte har så mycket kunskap om hur andra musiklärares undervisning ser ut, men lärare i andra ämnen använder, enligt L2:s erfarenheter, t.ex. rollspel för att eleverna ska kunna sätta sig in i en situation lättare. L2 tillade, att erfarenheter från hennes egen skolgång knappt hade påvisat ett upplevelsebaserat lärande alls.

L3 tror att de är många äldre lärare som har svårt att ta sig ur den gamla rollen, där läraren sitter inne med alla svar, men att många lärare vill bedriva en mer upplevelsebaserad undervisning, där eleverna är mer självständiga. L3 tror, att denna typ av undervisning är mycket vanligare bland de yngre lärarna. L3 tillade även, att hon tror att det beror mycket på hur läraren är som person. Hon tycker inte att det ska vara någon skillnad på om det gäller enskild undervisning eller undervisning i grupp, men tillägger att det är lättare att få kontakt med eleven om det gäller enskild undervisning, vilket då underlättar för läraren att upptäcka om eleven känner upplevelse i samband med lärandet. L3 menar vidare, att det är viktigt för eleven

att få lov till att känna själv och uppleva under lektionerna, eftersom det då blir en starkare situation för eleven, vilket oftast leder till ökat självförtroende, styrka och en tryggare elev. Det finns inget rätt och fel när det gäller hur man upplever och känner musik, säger hon.

Tror du att ett upplevelsebaserat lärande har fördelar eller nackdelar gentemot en mer traditionell undervisning?

Min sista fråga gällde om lärarna anser att ett upplevelsebaserat lärande har fördelar eller nackdelar gentemot en mer traditionell undervisning. Här svarade L1, att hon anser att det bara finns fördelar, och att det förekommer för lite av detta i skolan idag. L1 lägger till att små barn lär sig med hela kroppen.

Om dom ska rita en teckning till exempel, så sitter dom ofta och sjunger till när dom ritar. Barn sjunger ju ”Jag ritar en biil” (skratt), och så brummar de samtidigt. (L1)

L1 menar även, att musik, slöjd och idrott m.m. stimulerar vissa centra i hjärnan, vilka sedan kan vara till hjälp för att ta in annan mer teoretisk kunskap.

L2 svarade också, att hon tror att det endast är fördelar med ett upplevelsebaserat lärande samt att det är mest yngre lärare som använder sig av denna typ av undervisning. L2 tillägger att det idag finns så mycket tekniska hjälpmedel att ta till i sin undervisning, och hon tror generellt att äldre lärare har svårare för att ta till sig ny teknik. Den enda nackdelen som L2 ser, är att det tar längre tid att förbereda en lektion som stimulerar flera sinnen och ger eleverna en större upplevelse än den traditionella undervisningen. L2 tror, att eleverna lär sig och kommer ihåg bättre om läraren använder ett mer upplevelsebaserat lärande. Det blir även mer varierat och roligare, och L2 hävdar, att allt lärande lättare fastnar om det sker i samband med en positiv upplevelse.

Även L3 tror, att det endast finns fördelar med ett upplevelsebaserat lärande, eftersom det blir ett mer avslappnat och naturligt förhållande mellan lärare och elev. Detta leder till ett mer avslappnat musicerande och en naturlig upplevelse hos eleven. Detta leder i sin tur till att eleven blir en bättre musiker. Även i grupper blir stämningen mer avslappnad och eleverna känner öppenhet och gemenskap. L3 menar dock, att det finns vissa elever som inte kan bidra med egna upplevelser på grund av olika anledningar.

DISKUSSION

Upplevelsebaserat lärande genom olika sinnen

Det som kan vara intressant att ta upp inledningsvis är, att själva begreppet upplevelsebaserat lärande verkar vara okänt för många. Den uppfattningen fick jag i mina intervjuer med de tre lärarna. Många lärare har dragningar mot detta i sin undervisning, men reflekterar kanske inte alltid över varför eller hur det påverkar eleven. Alla tre lärare som jag intervjuade anser, att det endast finns fördelar med ett upplevelsebaserat lärande gentemot den mer traditionella undervisningen, vilket jag tycker bådär gott inför framtiden. De lärare jag intervjuade hade lite olika uppfattning angående vad begreppet innebär.

L1 menade, att det har mycket med tolkningen av låtar att göra, och att läraren ska uppmuntra eleven till att dra nytta av tidigare erfarenheter i samband med tolkningarna. L1 ansåg även, att det kan vara att besöka en konsert eller föreställning samt att använda exempelvis avspänningsövningar i undervisningen. L2 beskrev hur läraren med hjälp av olika sinnen och berättelser kan skapa stämning och upplevelse kring ett moment. L3 menade, att ett upplevelsebaserat lärande handlar om elevens upplevelse i samband med lektionen samt att eleven ska vara aktivt medskapande. Allt detta faller på olika sätt inom den teori, som jag tagit upp i samband med ett upplevelsebaserat lärande. Till exempel när det gäller Gardners förslag till hur en lärare kan lägga upp sin undervisning med berättande, studiebesök och rollspel samt att involvera flera sinnen i undervisningen (Gardner, 1998).

Detta verkar vara ett relativt nytt sätt att se på undervisning och elevkontakt, där eleven är medskapande och medkännande, eftersom det i undervisningen läggs vikt på elevernas tidigare erfarenheter och upplevelser. Eleven ska uppleva kunskapen för att lättare ta in den samt för att kunskapen ska ha större möjlighet att lagras. Både L2 och L3 påpekade att det inte hade förekommit speciellt mycket upplevelsebaserat lärande förut, och att det antagligen kan vara svårt för lite äldre lärare att ta till sig denna nya typ av undervisning.

När det gäller elevundersökningen var det mest uppseendeväckande resultatet, att av de 12% av eleverna som endast mindes hälften av musikexemplena var alla exempel som de kom ihåg sådana som hade spelats tillsammans med filmsekvens och ifyllande av enkät. Detta kan tyda på att just dessa elever kanske är mer visuella eller kinestetiska än auditiva. Det kan även betyda att just dessa elever bearbetar och minns information bättre om de får använda flera sinnen för att registrera kunskapen. Därför menar jag, att det är viktigt att presentera kunskap i olika former med olika metoder för att nå så många elever som möjligt. Gardner (1994) accentuerar vikten av att ta hänsyn till att människor har olika sätt att bearbeta information på. Detta tänkte jag mycket på när jag skulle utforma min elevundersökning. Jag koncentrerade mig på det visuella genom filmen, det auditiva genom musiken och det kinestetiska genom att eleverna fick fylla i en enkät under tiden. Jag kan även tänka mig att undersökningen tangerar den lingvistiska (genom replikerna i vissa av filmsekvenserna), musikaliska (genom musiken) samt den intrapersonella (genom den personliga tolkningen av filmen och musiken) av Gardners intelligenser. Om man som lärare appellerar till flera sinnen i sin undervisning, så leder detta till att eleverna utvecklar de olika sinnena eller intelligenserna, vilket i sin tur leder till en högre grad av medvetande hos eleverna (Gardner, 1994).

Om jag kopplar min undersökning till begreppet edutainment kan jag dra slutsatsen att undersökningen passar bra in i beskrivningen av begreppet. När det gäller edutainment använder man ofta medier såsom TV, DVD/video och liknande. Jag tror att det är viktigt att relatera till elevernas begreppsvärld för att konkurrera med andra medier och annan mer underhållande kunskapsspridning. Människor idag är så vana vid att matas med underhållning på bio och nöjesparker att de förväntar sig samma sorts upplevelse även i skolan. Det är dock viktigt att komma ihåg att innehållet måste vara relevant och viktigt, och får alltså inte bli lidande till förmån för en spektakulär undervisningsmetod.

Alla de tre intervjupersonerna ansåg, att ett upplevelsebaserat lärande bara har fördelar gentemot ett traditionellt undervisningssätt. Detta tycker jag verkar positivt inför framtiden, men skolan är ju i de flesta fall en trögstyrd maskin, eftersom många beslut måste tas centralt. En av mina intervjupersoner, L2, sa, att en mer upplevelsebaserad undervisning kräver mer förberedelse och tankekraft från lärarens sida, men det är det värt i slutändan. Det finns idag många tekniska hjälpmedel, såsom bland annat datorer, DVD-spelare och syntar, vilket kan generera en mer upplevelsefylld undervisning samt skapa andra förutsättningar för elevernas kreativitet än som funnits tidigare.

Det kanske behöver göras omvärderingar i undervisningens innehåll och metodik för att anpassa dem till dagens verklighet och behov. Eleverna behöver mer valmöjligheter samt att få se kunskap ur flera perspektiv. Undervisningen borde vara mer upplevelseinriktad och inspirerande, för att passa in i dagens snabbare verklighet. Elever är idag vana vid information och intryck från exempelvis TV och dator, vilket skolan hela tiden måste konkurrera med. Detta gäller självklart inte bara musikundervisningen, utan alla ämnen i skolan. Enligt L2 och L3 samt utifrån mina egna erfarenheter från praktik och min egen skolgång kan det finnas många lärare, som tycker att den nya tekniken och en ny metodik är svår att hantera. Detta beror antagligen främst på ointresse och bekvämlighet.

Kunskapen i ett sammanhang

Det som jag kan tycka fortfarande fattas i skolan idag är, att eleverna inte får se kunskapen i ett, för dem, meningsfullt och väsentligt sammanhang. Detta antar jag skulle inspirera dem mer samt att kunskapen i sitt sammanhang lättare skulle kunna lagras som relevant information. Självklart finns skillnader mellan eleverna. Var och en har olika intressen och talanger, men jag anser ändå, att det hade underlättat för eleverna om de fått uppleva kunskapen med olika sinnen samt att se kunskapen i ett sammanhang. I min elevundersökning fick eleverna uppleva musiken i ett sammanhang, eftersom de fick se en tillhörande filmsekvens. Musiken fick därigenom en kontext och en mening.

Det var relativt stor andel, 63%, av eleverna som, vid det andra tillfället, mindes alla musikexempel, som även spelats vid det första tillfället. En orsak till detta kan vara, att det inte gick så många dagar mellan mina båda besök i klassen. Det skulle vara intressant att besöka klassen efter en längre tid för att åter undersöka hur stor andel som minns de exempel som spelades vid det första tillfället i min undersökning. En annan orsak kan vara, att en stor del av eleverna, 91%, är intresserade både av musik och film, vilket gör att de antagligen lyssnar mycket på musik samt ser mycket på film. Detta leder troligen till en större medvetenhet och vana när det gäller att uppfatta känslanspelningar i filmmusik. Om eleverna får en större känslö-

mässig upplevelse i samband med uppspelet av ett musikexempel, så tror jag, att de får lättare att känna igen detta exempel vid ett senare tillfälle. Detta kan man även härleda till Deweys teorier om lärande, där han betonar vikten av elevernas känslomässiga engagemang (Kolb, 1984).

Gardner (1998) menar, att läraren måste sätta kunskapen i ett, för eleverna, vardagligt sammanhang, vilket filmen skulle kunna vara, eftersom flertalet av eleverna, 91%, ser 1-3 filmer i veckan. Jag kan tänka mig att för de 12% av eleverna som endast mindes de exempel som de fått se filmsekvensen till, så underlättade det att få musiken i en kontext, som i detta fall var filmens handling. För att förenkla elevernas kunskapsintag, så tror jag på att variera sin undervisning. Enligt Gardner kan man exempelvis både berätta, sjunga, använda rollspel och besöka olika institutioner utanför skolan.

Dewey hävdar i sina teorier om undervisning, att elever måste lära sig om omvärlden som de själva upplever den. Teori och praktik måste höra samman, och läraren måste utgå från den verklighet som eleverna känner till. Denna verklighet kan till exempel vara spelfilm eller interaktiva datorspel, eftersom just dessa medier idag är en stor del av ungdomars vardag. Genom dessa metoder blir undervisningen mer upplevelseinriktad, och eleverna får lättare att ta till sig informationen om den serveras i ett format eleverna är väl förtrogna med. Dewey menar även, att elever måste få känna känslor i en undervisningssituation. Film och musik är två medier som är starkt förknippade med känslöengagemang, vilket ger en starkare upplevelse, vilket i sin tur leder till att eleverna lättare minns informationen. Även Lewin betonar elevens personliga upplevelse i undervisningssammanhang (Kolb, 1984).

Även inom den kognitiva psykologin menar man att människan refererar till tidigare erfarenheter för att skapa mening i ny kunskap (Kellogg, 1995). Här anser jag, att man kan relatera till att se musikens mening i samband med händelserna i en filmsekvens. Detta tror jag underlättar för eleverna att minnas musiken, vilket undersökningen tyder på när det gäller de 12% av eleverna som endast mindes de musikexempel som spelats tillsammans med en filmsekvens. Eleverna vill se mening i informationen, vilket de fick i min undersökning, eftersom musiken fick en kontext genom filmsekvenserna.

Kunskap genom känslomässigt engagemang

Musiken i skolan har, som tidigare nämnts, traditionellt varit ett katederämne. Läraren var den som satt inne med all kunskap, och eleverna skulle passivt fyllas som de tomma kärl de ansågs vara. Idag ska eleverna däremot vara medskapande (Sundin, 1988), och undervisningen går mer och mer mot att vara konkret och underhållande. Eleverna ska aktivt söka sin egen kunskap, och analysera informationen. Läraren anses inte längre vara allvetande, utan ska finnas till hands som en vägledare och mentor. Jag kan tänka mig att eleverna genom detta nya undervisningstänkande blir mer självständiga och kreativa.

Kolbs teorier om det upplevelsebaserade lärandet accentuerar vikten av att kombinera konkreta upplevelser och abstrakt tänkande med aktivt experimenterande och reflektion (Kolb, 1984). I min elevundersökning kommer ett par av dessa aspekter in. Genom filmvisning och musiklyssnande får eleverna en konkret upplevelse, som innehåller känslöanspelningar och nyttjandet av flera sinnen. Eleverna fick även fylla i en enkät, där de skulle analysera känslö-

anspelningarna i filmsekvenserna och musiken, vilket leder till reflektion av informationen. För att gå vidare kan man exempelvis gå igenom grunderna i musik- och filmteori, så att eleverna även kan utgå från abstrakta teorier samt även lägga in moment med experimenterande. Eleverna kan då till exempel sätta olika musik till en filmsekvens för att analysera hur effekterna av detta blir. Eleverna kan också diskutera exempelvis känslouttryck i grupp eller göra rörelsegestaltningar och dramaövningar utifrån musikexempel. Detta för att, i så stor utsträckning som möjligt, göra undervisningen holistiskt inriktad, vilket innebär att undervisningen fokuserar på ett helhetligt intryck.

I begreppet edutainment ingår att eleverna ska få en starkare och mer känslofylld upplevelse för att på så sätt öka deras engagemang samt underlätta kunskapandet. Eftersom film och musik tillsammans oftast blir en stark känsloupplevelse anser jag att min undersökning faller under dessa ramar.

Jag anser dock, att det är mycket viktigt att få eleverna engagerade i den kunskap som skolan förmedlar, eftersom de annars får merparten av sin information från TV och internet. Detta leder, enligt Bourdieu (2000), till att de får en vinklad och dramatiserad bild av verkligheten. Jag tror att man lättare kan nå eleverna genom att använda format, exempelvis TV och film, som de är vana vid. Genom att, som lärare, medvetandegöra eleverna om att all information från TV och internet inte ger en korrekt bild av verkligheten, kan man få eleverna mer engagerade och självständiga. Man kan som musiklärare även diskutera budskap i låttexter.

Man kan i de flesta ämnen kombinera litteratur och föreläsning med bland annat film, musik och interaktiva datorprogram samt även rollspel, vilket L2 nämnde. Detta, anser jag, fångar elevernas intresse mer än den traditionella undervisningen, eftersom eleverna ser kunskapen i ett sammanhang samt får uppleva informationen genom flera sinnen. Detta leder i sin tur till att fler elever nås. Det som kan vara viktigt att tillägga är, att eleverna inte passivt får matas med kunskap, utan måste granska källorna kritiskt för att undgå felaktig information.

Upplevelsebaserat lärande med utgångspunkt i Lpf94

Man kan i Lpf94 (Skolverket) läsa att ”undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov”, vilket jag tolkar som att man ska utforma sin undervisning så att alla elever kan ta till sig informationen. Det står även att ”hänsyn skall tas till elevernas olika förutsättningar, behov och kunskapsnivå. Det finns också olika vägar att nå målen”. Även detta anser jag innebära att man måste presentera informationen på olika sätt, och genom att appellera till flera sinnen för att nå alla elever. ”Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former...såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet...som förutsätter och samspelar med varandra. Undervisningen får inte ensidigt betona den ena eller den andra kunskapsformen.” Det står även att ”elevernas kunskapsutveckling är beroende av om de får möjlighet att se samband. Skolan skall ge eleverna möjligheter att få överblick och sammanhang, vilket fordrar särskild uppmärksamhet i en kursutformad skola.” Med detta anser jag, att man måste koppla kunskapen som skolan förmedlar till elevernas vardag och naturliga omgivning. Detta för att eleverna ska se sammanhang, känna intresse samt inse betydelsen av kunskapsinhämtandet i skolan.

I Lpf94 (Skolverket) står även att ”läraren skall...organisera arbetet så att eleven utvecklas efter sina egna förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga” och ”upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt” samt att läraren ska ”utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande”. Detta stämmer mycket bra in på begreppet upplevelsebaserat lärande, eftersom det handlar om ett holistiskt lärosätt samt att man ska relatera till elevernas egna erfarenheter. Jag tolkar även det som att man som lärare ska sätta in kunskapen i ett sammanhang, så att eleverna ser relevansen med kunskapsinhämtandet. Citatet ”läraren skall låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer”, kan stå för att läraren ska få eleverna att använda olika sinnen och metoder i samband med undervisningen i skolan. Detta återkommer i det upplevelsebaserade undervisningssättet, genom att man exempelvis kan använda musiklyssning, bildvisning, motoriska övningar samt analyserande.

Sammanfattning

Om jag nu återknyter till mina forskningsfrågor kan jag dra slutsatsen att ett holistiskt och upplevelsebaserat lärande, enligt mina informanter, i relativt hög grad används i musikundervisningen i dagens gymnasieskola. De anser alla tre att de själva använder sig av ett upplevelsebaserat lärande i sin undervisning samt att många kollegor använder det i någon form. Musik blir alltid en form av upplevelse.

Själva begreppet upplevelsebaserat lärande var nytt för alla de tre lärarna. Det som de spontant förknippade med begreppet var bland annat att eleven ska vara medskapande i undervisningen, att man använder rörelseövningar samt att eleven får tolka musik och texter. Det kan också handla om att besöka konserter utanför skolan eller skapa en stämning kring ett moment i undervisningen. Informanternas svar pekar på att det skulle gå att utveckla ännu mer om man involverar ännu fler sinnen samt om eleverna får se mening och helhet i informationen.

Alla de tre informanterna ansåg att ett upplevelsebaserat lärande endast har fördelar gentemot ett mer traditionellt undervisningssätt. Om eleven får vara medskapande i undervisningen leder detta, enligt L3, till ett mer avslappnat och bättre musicerande. Lärandet blir rikare och mer kreativt om det sker i samband med en positiv upplevelse.

När det gäller om elever på gymnasiet lättare minns ett musikstycke som de får kopplat till en filmsekvens kan jag dra den slutsatsen att många elever kan känna igen ett stycke även om de endast får höra musiken från CD. Det finns emellertid en del elever, som måste få musiken i ett sammanhang eller använda sig av andra sinnen än hörseln för att minnas ett musikstycke. Därför kan det vara meningsfullt att som lärare använda ett mer holistiskt undervisningssätt för att på så sätt nå alla elever.

Vidare forskning

Andra parametrar som kan vara intressanta att undersöka är exempelvis om de elever, som mindes musikexemplena som endast spelades från CD, spelar eller har spelat något instrument. Alltså om ett musikaliskt intresse samt musikaliska färdigheter har någon inverkan när det gäller att minnas musik genom lyssning. I klassen där jag utförde min elevundersökning var det ganska hög grad av eleverna, 61%, som spelade eller hade spelat något instrument.

Vidare kan man även undersöka om frekvensen av upplevelsebaserad undervisning är högre hos kvinnliga eller manliga lärare samt även om det är någon skillnad när det gäller etnicitet. Det hade även varit intressant att undersöka ifall det finns skillnader när det gäller flickor och pojkar. Det hade även varit intressant att undersöka skillnader i olika delar av Sverige samt om det finns skillnader när det gäller stads- och landsortsskolor, både gällande minnesexperimentet och lärarnas åsikter om upplevelsebaserat lärande.

Jag anser, att om eleverna får prova sig fram med hjälp av olika sinnen, så bidrar det till att deras kreativitet och fantasi stimuleras. Detta tror jag i sin tur leder till att eleverna blir mer självsäkra och trygga med varandra. I förlängningen av detta finner jag det troligt, att eleverna lär sig bättre i en trygg och avslappnad miljö samt ser mening med undervisningen i skolan. Därför hade det varit intressant att göra en aktionsforskning under en längre period, där man använder ett upplevelsebaserat lärande. Om man kan uppnå att eleverna upplever en större trygghet och mening med kunskapen, skulle det bli ett avsevärt mycket lugnare och mer kreativt skolklimat.

REFERENSER

Litteratur

Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem, D. J., Hilgard, E. R., (1990) *Introduction to Psychology*. Orlando: Harcourt Brace Jovanovich Publishers

Bourdieu, P. (2000) *Om televisionen*. (M. Rosengren, övers.) Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion (Original publicerat 1996)

Evenshaug, O. & Hallen, D. (1992) *Barn- och ungdomspsykologi*. (B. Nilsson, övers.) Lund: Studentlitteratur (Original publicerat 1981)

Gardner, H. (1994) *De sju intelligenserna*. (U. Junker Miranda, övers.) Jönköping: Brain Books AB (Original publicerat 1983)

Gardner, H. (1998) *Så tänker barn – och så borde skolan undervisa*. (Anita Segerberg, övers.) Jönköping: Brain Books AB

Hill, J. & Church Gibson, P. (red.). (1998) *The Oxford Guide to Film Studies*. Oxford: Oxford University Press

Kellogg, R. T. (1995) *Cognitive Psychology*. London: SAGE Publications Ltd.

Kjørup, S. (1999) *Människovetenskaperna – Problem och traditioner i humanioras vetenskapsteori*. (S-E. Torhell, övers.) Lund: Studentlitteratur (Original publicerat 1996)

Kolb, D. A. (1984) *Experiential Learning – Experience as a source of learning and development*. New Jersey: Prentice Hall, Inc.

Kvale, S. (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. S-E. Torhell övers.) Lund: Studentlitteratur (Original publicerat 1996)

Patel, R. & Davidson, B. (2003) *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Sundin, B. (1988) *Barns musikaliska utveckling*. Stockholm: Liber AB

Svedberg, L. & Zaar, M. (red.). (1999) *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber AB

Internetkällor

Almqvist, L. http://www.stacken.kth.se/~alm/exjobb/bg_musikund.html (2007-11-02)

Furmark, S-G. <http://www.resurs.folkbildning.net/object/239299/objectitem.htm>

(2007-10-20)

Nationalencyklopedin:

Fenomenologi http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=168378
(2007-10-04)

Edutainment http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=158958
(2007-11-29)

Skolverket <http://www.skolverket.se/skolfs?id=259> (2007-11-11)

Wikipedia <http://en.wikipedia.org/wiki/Edutainment> (2007-09-26)

BILAGOR

Bilaga 1

Musikexempel tillfälle I utan bild

1. "Mazurka" op. 17 N°2 E minor av Frédéric Chopin från filmen "La Note Bleu"
2. "Part I" av Hans Zimmer från filmen "Pacific Heights"
3. "Underwater" av Danny Elfman från filmen "Big Fish"
4. "Ghosts of Things to Come" av Clint Mansell från filmen "Requiem for a Dream"
5. "Lava in the Afternoon" av Michael Giacchino från filmen "The Incredibles"

Musikexempel tillfälle I med bild och enkät

1. "Theme from Blow Up" av Herbie Hancock från filmen "Blow Up"
2. "Kane Marries" av Bernard Herrmann från filmen "Citizen Kane"
3. "Theme from Otto e Mezzo" av Nino Rota från filmen "8 ½"
4. "L'autre Valse d'Amélie" av Yann Tiersen från filmen "Amélie från Montmartre"
5. "Glimpses of Burial" av Zbigniew Preisner från filmen "Frihet – den blå filmen"

Musikexempel tillfälle II

1. "L'autre Valse d'Amélie" av Yann Tiersen
2. "Lithe or Death" av Michael Giacchino
3. "Bolero-Trailer for the The Red Film" av Zbigniew Preisner
4. "Tre Passi Nel Delirio" av Andrea Ridolfi
5. "Underwater" av Danny Elfman
6. "Olivers Theme" av Zbigniew Preisner
7. "Off to Work" av Michael Giacchino
8. "Theme from Otto e Mezzo" av Nino Rota
9. "Comptine d'un Autre Été" av Yann Tiersen
10. "L'Amore in Città" av Mario Nascimbene
11. "Second Flute" av Zbigniew Preisner
12. "Jenny's Theme" av Danny Elfman
13. "Luci del Varietà" av Felice Lattuada
14. "Lava in the Afternoon" av Michael Giacchino
15. "End Titles" av Danny Elfman

ENKÄT

Bilaga 2

Är du tjej ____ eller kille ____ (sätt kryss)

Är du intresserad av musik? Ja Nej Sådär (ringa in ditt svar)

Spelar du/har du spelat något instrument? Ja Nej

Om ja, vilket/vilka? _____

Hur många filmer ser du i veckan? Inga 1-3 4-6 7 eller fler (ringa in ditt svar)

Vilken typ av film ser du helst? _____

Varför? _____

Vilken typ av musik lyssnar du helst på? _____

Varför? _____

Från vilken typ av film tror du styckena är hämtade (ex. romantik, skräck, action, fantasy, humor, barnfilm)? Motivera kortfattat!

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Vilken/vilka känslor/stämningar tycker du musiken förmedlar (ex. humor, godhet, spänning, lycka, skräck, lugn, sorg, kärlek, action, ondska)? Motivera kortfattat!

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

ENKÄT

Bilaga 3

Tror du att de spelade styckena även spelades vid det första tillfället?
Ringa in ditt svar!

1.	Ja	Nej
2.	Ja	Nej
3.	Ja	Nej
4.	Ja	Nej
5.	Ja	Nej
6.	Ja	Nej
7.	Ja	Nej
8.	Ja	Nej
9.	Ja	Nej
10.	Ja	Nej
11.	Ja	Nej
12.	Ja	Nej
13.	Ja	Nej
14.	Ja	Nej
15.	Ja	Nej

INTERVJUFRÅGOR

Bilaga 4

1. Hur länge har du arbetat som musiklärare?
2. Vad förknippar du med begreppet ”upplevelsebaserat lärande”? Ge exempel!
3. Anser du att du använder ett upplevelsebaserat lärande i din undervisning?
4. I så fall, ge exempel!
5. Tror du att det är vanligt att andra lärare använder upplevelsebaserat lärande i sin undervisning? I så fall, på vilket sätt?
6. Tror du att ett upplevelsebaserat lärande har fördelar eller nackdelar gentemot en mer traditionell undervisning?
7. Motivera!